Babell Y Garn Madog Nasareth Pen-llwyn Rehoboth Seion

Gair o'r Garn

Cylchlythyr yr Ofalaeth

Seion Rehoboth Pen-llwyn Nasareth Madog Garn Babell

Cyfres newydd, rhif 22 Calan 2013

O Dduw, ein nerth mewn oesoedd gynt,
ein gobaith am a ddaw,
ein lloches rhag ystormus wynt
a'n bythol gartref draw."

Annwyl ffrindiau,

Rhyw gymysgedd o’r ddoe, yr heddiw a’r yfory yw adeg y Calan i’r rhan fwyaf ohonom. Edrychwn yn ôl yn hiraethus a diolchgar ar y llynedd a’r blynyddoedd a fu, yn ymwybodol iawn mai dros dro yr ydym yma ar y ddaear. Creadur amser yw dyn. Ond mae cyffro i’w ganfod hefyd ar ddechrau blwyddyn – gwefr y posibliadau. Mae cymaint i edrych ymlaen ato ac rydym mor obeithiol. Tybed pa brofiadau pleserus a ddaw i’n rhan? Ond gyda’r wefr, y mae hefyd bryder. Ofn siom a methiant. Ofn y cysgodion tywyll.

Sut felly yr ydym i ddechrau blwyddyn newydd fel aelodau o Eglwys Dduw? Fe ddylai’r geiriau a lefarodd Duw wrth Josua ar gychwyn ei gyfnod fel arweinydd milwrol a chrefyddol yn Israel ein calonogi’n fawr: “Bydd wrol a dewr … Paid ag arswydo na dychryn, oherwydd yr wyf fi, yr Arglwydd dy Dduw, gyda thi ple bynnag yr ei.” (Josua 1:9) Yn dilyn marwolaeth Moses, cyfrifoldeb Josua fab Nun oedd arwain y genedl i fewn i wlad yr addewid, ond gwyddai’r arweinydd newydd y byddai’n rhaid ymladd yn galed os am gymryd meddiant ohoni. Nid gorchwyl hawdd fyddai croesi’r afon Iorddonen a gorchfygu’r llwythau brodorol yng ngwlad Canaan. At hynny, ysbryd gwrthryfelgar oedd i’r bobl a dibynnent yn gyfan gwbl ar Josua i’w cadw mewn trefn ac i sicrhau eu bod yn parhau’n ffyddlon i Dduw. Er y gellir ystyried y rhyfela gwaedlyd a ddilynodd yn “lanhad ethnig” o ryw fath – yn rhinwedd y dinistrio bwriadol ar ddinasoedd cyfain, ynghyd â’u tiroedd, eu hanifeiliaid a’u pobl – mae’r hanes Beiblaidd yn pwysleisio hefyd addewid Duw i fod gyda’i bobl.

A gawn ninnau dderbyn y geiriau a lefarodd Duw wrth Josua fel anogaeth i ddyfalbarhau yn y gwaith o fod yn ddisgyblion i’r Arglwydd Iesu eleni? Iesu yw’r ail Josua, ac ynddo a thrwyddo Ef y mae Duw Cariad yn tanseilio pob arlliw o gasineb a rhyfelgarwch ag addfwynder a heddwch. Felly byddwn wrol a dewr. Peidiwn ag ofni’r anawsterau. Daliwn ati i galonogi’n gilydd. Fel ymhob blwyddyn, y tebyg yw y bydd gennym sawl Iorddonen i’w chroesi. Efallai y daw’r treialon wedi colli rhywun annwyl, neu yn sgil rhyw afiechyd blin nad yw’n barod i’n gadael. Mae’n bosibl y dônt drwy siomiant neu ofid teuluol, neu drwy anobaith a digalondid o weld y dystiolaeth Gristnogol yn gwanhau yn ein plith.

Ond drwy'r cyfan ni fydd Duw yn ein gadael i ymladd ein brwydrau ein hunain. Bydd Ef bob amser wrth law i'n harwain a'n hannog. Camwn ymlaen yn hyderus i'r yfory felly, gan gofio cyngor awdur y Llythyr at yr Hebreaid ar i ni "redeg yr yrfa sydd o'n blaen heb ddiffygio, gan gadw ein golwg ar Iesu, awdur a pherffeithydd ein ffydd". (Hebreaid 12:1)

Fe ddywedir mai ffordd o fyw yn seiliedig ar ffydd yw Cristnogaeth. Ar ddechrau blwyddyn newydd gadewch i ni gadw'n golwg yn sefydlog ar Iesu, yr hwn a ymddygnodd hyd yr eithaf. Cyffes yr Apostol Paul ydoedd hyn: "Y mae gennyf gryfder at bob gofyn trwy yr hwn sydd yn fy nerthu i." (Philipiaid 4:13) Dylai geiriau Llythyr Iago ein calonogi yn yr un modd, "Fy nghyfeillion, cyfrifwch hi'n llawenydd pur pan syrthiwch i amrywiol brofedigaethau, gan wybod fod y prawf ar eich ffydd yn magu dyfalbarhad. A gadewch i ddyfalbarhad gyflawni ei waith, er mwyn ichwi fod yn berffaith a chyflawn, heb fod yn ddiffygiol mewn dim." (Iago 1:2–4)

Bydd yn wrol, paid â llithro,
    er mor dywyll yw y daith
y mae seren i'th oleuo:
    cred yn Nuw a gwna dy waith.
Er i'r llwybyr dy ddiffygio,
    er i'r anial fod yn faith,
bydd yn wrol, blin neu beidio:
    cred yn Nuw a gwna dy waith.

Norman Macleod
cyf. Ben Davies

Blwyddyn Newydd dda i bob yr un ohonoch.

Yr eiddoch yng Nghrist,
Wyn Morris (Bugail)

Ar ddechrau blwyddyn newydd fel yma hyfrydwch yw croesawu Eglwys Penllwyn i'r ofalaeth. Nid yw'r eglwys na'i haelodau yn ddieithr i ni ac edrychwn ymlaen at feithrin perthynas newydd o gydweithio a chyd-addoli â hwy gyda'r nod o ledaenu'r Efengyl yn y gymdogaeth. Dymunwn fendith Duw ar yr uniad.

Tudalen y Plant

Ydych chi'n hoffi gwrando ar stori? Roedd Iesu'n hoff o adrodd storïau i ddysgu'r bobl oedd yn dod i wrando arno. Damhegion ydi'r enw ar y math yma o stori. Un o storïau mwyaf enwog Iesu ydi stori'r Samariad Trugarog. Chwiliwch am y stori yn y Beibl (gofynnwch i rywun eich helpu, os bydd angen), yna llanwch y grid ac ateb y cwestiwn.

C Defnyddiwch y cliwiau hyn i lenwi'r GRID GEIRIAU

1. Roedd hwn yn gymydog da.
2. Rhoddodd y Samariad y dyn ar gefn ei _ _ _ _ _ _ _ _ ei hun.
3. Sawl darn arian roddodd y Samariad i ddyn y gwesty?
4. Beth ddywedodd y Samariad wrth ddyn y gwesty? "G _ _ _ _ _ amdano."

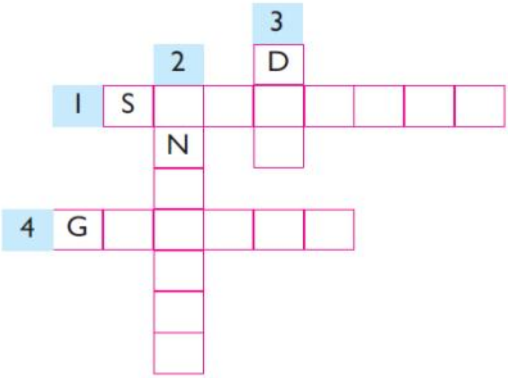

Beth mae'r stori yma yn ei ddysgu i ni heddiw? ....

....

Anfonwch y gwaith at y Gweinidog, drwy law eich athro / athrawes Ysgol Sul os dymunwch, erbyn **31 Ionawr**

Bydd gwobr o docyn llyfr gwerth £10 i'r ateb cyflawn cyntaf a ddaw allan o'r het.

Llongyfarchiadau i Angharad Rhodd Friswell, Ysgol Sul Capel Seion, enillydd tasg y rhifyn diwethaf.

Manylion Cyswllt y Gweinidog:
Y Parch Wyn Morris,
Berwynfa, Penrhyn-coch,
Aberystwyth, SY23 3EW
01970 820939
berwynfa@btinternet.com

Cyhoeddiadau'r Ofalaeth

30 Rhagfyr	Oedfa'r Ofalaeth am 10 o'r gloch dan arweiniad y Bugail yng Nghapel Seion
31 Rhagfyr	Gwylnos yng Nghapel y Garn am 11.30 p.m. dan arweiniad y Bugail
14 Ionawr	Pwyllgor Swyddogion yr Ofalaeth yn festri'r Garn am 7 o'r gloch
24 Chwefror	Oedfa Gŵyl Ddewi'r Ofalaeth dan arweiniad y Bugail am 10 o'r gloch
29 Mawrth	Oedfa'r Groglith am 10 o'r gloch
31 Mawrth	Oedfa Basg yr Ofalaeth am 10 o'r gloch

Mae'r manylion hefyd i'w gweld ar wefan y Garn: www.capelygarn.org

Dewch i groesawu'r
flwyddyn newydd mewn
myfyrdod ac addoliad
nos Lun, 31 Rhagfyr,
yng Nghapel y Garn
am 11.30 pm
dan arweiniad y Bugail

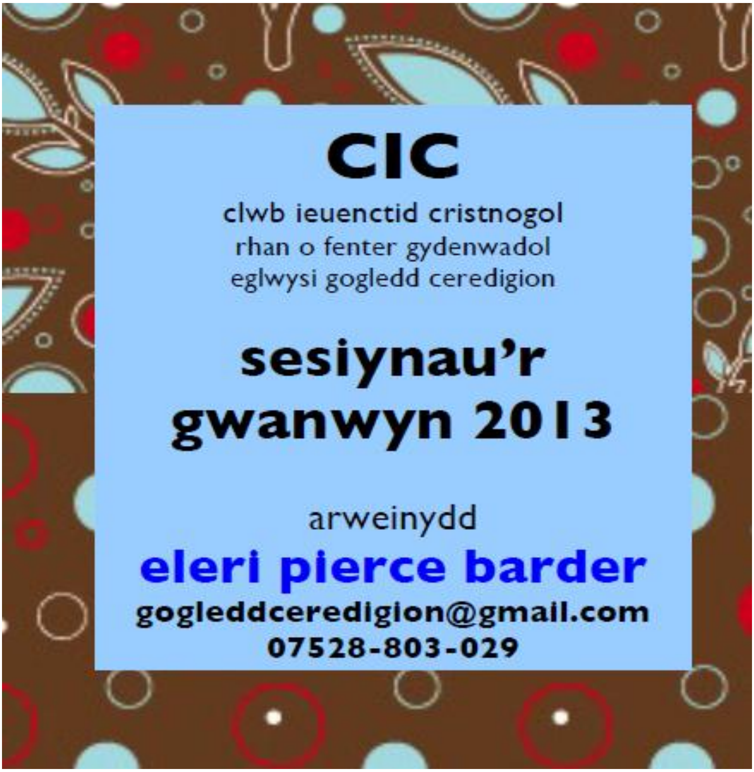

Mae'n anodd credu fod tymor cyfan wedi hedfan heibio yn barod, a thymor cyntaf CIC wedi dod i ben. Yn sicr, rydym wedi cael amser gwych gyda'n gilydd, yn dod i adnabod ein gilydd, ac yn dod i glywed am y ffordd mae pobl wedi rhoi eu bywydau i Grist. Mae'r gemau wedi bod yn uchafbwynt clir yn y clwb, yn enwedig gyda gymaint o gymeriadau cystadleuol yno, ac rwyf yn edrych ymlaen yn arw at fwy o nosweithiau tebyg yn ystod y tymor nesaf. Cawsom sesiwn hyfryd hefyd yn creu cardiau Nadolig dan ofal Fal Jenkins, gyda nifer yn cymryd y cyfle i greu cardiau i'w ffrindiau a'u teuluoedd. Rydym i gyd yn edrych ymlaen at gael dathlu'r Nadolig nawr, ac fy ngweddi i dros yr ieuenctid, a throsoch chi i gyd yw y bydd y Nadolig yma yn un arbennig, ac y byddem oll yn dod i adnabod Iesu yn well wrth ddathlu ei enedigaeth. Nadolig Llawen.

Eleri Barder
Swyddog Gwaith Plant ac Ieuenctid Gogledd Ceredigion

CIC
gweithgareddau'r gwanwyn 2013

Nos Iau 10 Ionawr
Noson croeso'n ôl
Festri'r Garn 19.00

Nos Iau 24 Ionawr
Noson thema
Festri'r Garn 19.00

Nos Iau 7 Chwefror
Ymweliad â Chanolfan Clarach

Nos Iau 21 Chwefror
Noson codi arian

Nos Iau 7 Mawrth
Dathlu Gŵyl Ddewi
Festri'r Garn 19.00

Nos Iau 21 Mawrth
Parti Pasg
Festri'r Garn 19.00

Mwynhau gemau? Croeso i unrhyw un rhwng 10 ac 18 oed!

Gwasanaeth Nadolig y Plant

Plant ac ieuenctid ysgol Sul y Garn a gyflwynodd Stori'r Geni yng Ngwasanaeth yr Ofalaeth fore Sul, 16 Rhagfyr. Lluniwyd y sgript gan Cêt Morgan a hyfforddwyd y plant gan Carwen Hughes-Jones, Nia Peris a'r rhieni. Cafwyd gair i'r plant gan y Gweinidog am y Goeden Nadolig a'i symbolau o safbwynt Crist, y Nadolig a Christnogaeth.

Grŵp Help Llaw

Byddai'r Grŵp yn ddiolchgar am eich stampiau, yn enwedig oddi ar amlenni cardiau Nadolig, er budd Oxfam – cofiwch adael ymyl o tua 1 cm o amgylch y stampiau.

Rydyn ni hefyd yn casglu hen sbectolau at Vision Aid Overseas, ac mae bocs yn festri'r Garn i dderbyn unrhyw gyfraniadau. Diolch am eich cydweithrediad.

Shân (828268) Bethan (611502)

Operation Christmas Child

Diolch i bawb a gyfrannodd tuag at yr ymdrech hon eto eleni.

Anfonwyd 55 o focsys a £80 o arian yn ychwanegol at arian y bocsys. Rydym yn gwerthfawrogi gwaith trylwyr Eddie a Bethan Jones a’r Grŵp Help Llaw yn trefnu'r ymdrech flynyddol hon.

Astudiaeth Feiblaidd yr Ofalaeth

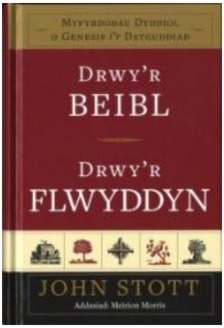

Bydd yr astudiaeth feiblaidd yn ailddechrau bnawn Mawrth, 15 Ionawr, dan arweiniad y Bugail. Bydd y grŵp yn parhau â'i daith gronolegol drwy'r Beibl yn dilyn y gyfrol *Drwy'r Beibl, Drwy'r Flwyddyn*, sef addasiad Meirion Morris o gampwaith John Stott, *Through the Bible, Through the Year: daily reflections from Genesis to Revelation*. Paratowyd cydymaith pwrpasol i'r gyfrol gan Huw John Hughes.

Mae croeso cynnes i chi ymuno â'r dosbarth a gynhelir yn wythnosol, gan amlaf am 2 o'r gloch ar brynhawn dydd Mawrth yn festri Capel y Garn.

Capel y Garn – Te'r Chwiorydd

Cynhaliwyd Te Misol y Chwiorydd ddydd Mercher, 5 Rhagfyr, gyda Merched y Dolau yn paratoi'r te. Mrs Sue Davies, Llandre, oedd y wraig wadd, ac ar ôl i Llinos Dafis ein harwain yn y defosiwn dechreuol cawsom awr ddiddig iawn yn gwneud addurniadau Nadolig deniadol a oedd o fewn cyrraedd y mwyaf anneheuig yn ein plith, a Sue, sy'n arweinydd Cylch Meithrin Rhydypennau, yn hen gyfarwydd â helpu'r arafaf. Roedd cyfle wedyn i brynu nwyddau masnach deg ar stondin a oedd wedi ei gosod yn ochor y bwrdd te. Gofynnwyd bendith ar y te gan ein Llywydd, y Barch Judith Morris, ac er syndod mawr roedd anrheg ddirgel wedi ei lapio ar blât pawb.

Cristion – y byd trwy lygaid ffydd

Ydych chi'n darllen *Cristion*? Mae'n gylchgrawn diddorol ac amrywiol, ac yn cynnwys newyddion, erthyglau, adolygiadau a deunydd defosiwn. Fe'i cyhoeddir bob dau fis, ac os hoffech chi danysgrifio, cysylltwch ag Eddie Jenkins (828147).

Ionawr

Blaenor y Mis: D Bryn Lloyd

I gyfarch wrth y drysau: Alan Wynne Jones / Eddie T Jenkins

6	Oedfa'r bore dan arweiniad y Parch Elwyn Pryse Cyfarfod Gweddi Dechrau'r Flwyddyn am 5 o'r gloch
9	Cymdeithas Chwiorydd y Garn am 2.30 o'r gloch Prynhawn yng nghwmni Mair Jones, Llanilar
13	Parch J E Wynne Davies
18	Cymdeithas Lenyddol y Garn am 7.30 o'r gloch Noson yng nghwmni'r Dr Mihangel Morgan
20	Bugail Cymun yn oedfa'r bore
25	Pwyllgor Swyddogion y Garn am 7 o'r gloch
27	Parch Elwyn Pryse

Cyfrol newydd ar gapeli

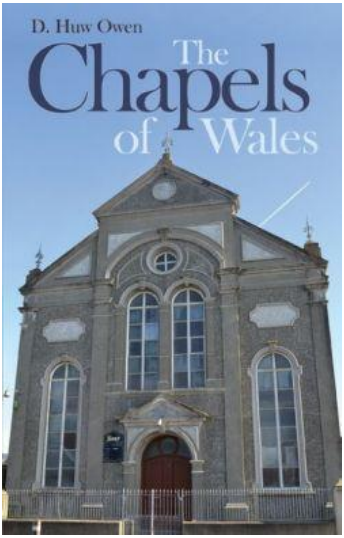

Newydd ei chyhoeddi mae cyfrol Saesneg gan D. Huw Owen, awdur *Capeli Cymru*.

Mae'n cynnwys lluniau a gwybodaeth gynhwysfawr am dros 120 o gapeli, llawer iawn ohonynt wedi chwarae rhan allweddol yng nghrefydd, diwylliant a hanes Cymru o'r 19g ymlaen, a rhai cyn belled ag America ac Awstralia, yn ogystal â Phatagonia.

Ymysg y capeli a ddisgrifir mae nifer o gapeli Aberystwyth, yn ogystal â Chapel y Garn, a cheir hanes difyr dechrau'r achos ac adeilad y capel – a'r angen cyson i ehangu wrth i'r gynulleidfa gynyddu.

Fe'i cyhoeddir gan Seren a'i phris yw £14.99

Llongyfarchiadau calonnog:

i Dylan a Helen ar enedigaeth merch, Evelyn Sophia Lois, chwaer fach i Fabien ac wyres gyntaf i Janet Roberts;

i Steffan a Rachel ar enedigaeth mab, Jac Owen, ŵyr arall i Janet Roberts – sydd yn fam-gu brysur iawn ar hyn o bryd;

i Osian, Gaerwen (gynt), ar ei benodiad yn bennaeth Ysgol Gynradd Gymraeg Plas Coch, Wrecsam;

i John a Joyce Bowen ar ddathlu eu priodas ruddem.

Noson Gwis y Morlan

Nos Fercher, 16 Ionawr 2013

am 7 o'r gloch

Cwisfeistr: Lyn Léwis Dafis

Gwahoddir timau o gapeli ac eglwysi'r ardal – pedwar aelod ym mhob tîm

Cwestiynau mewn meysydd crefyddol a seciwlar am Darian Her Cwis Morlan

Paned a chacen am £1

Beth am gael sawl tîm o'r Garn—rhowch eich enwau i'r Ysgrifennydd, Alan Wynne Jones

Chwefror

Blaenor y Mis: Dewi G Hughes

I gyfarch wrth y drysau: D Bryn Lloyd / D Elystan-Morgan

3	Oedfa'r bore yng Nghapel Noddfa Oedfa'r hwyr yn y Garn: Dr Rhidian Griffiths
6	Cymdeithas Chwiorydd y Garn am 2.30 o'r gloch 'Blwyddyn mewn Lluniau' Iestyn Hughes
10	Dr Gwyn Davies
15	Cymdeithas Lenyddol y Garn am 7.30 o'r gloch 'David Lloyd' – darlith gan Dr Rhidian Griffiths
17	Bugail Oedfa gymun yn y bore
24	Oedfa Gŵyl Ddewi'r Ofalaeth am 10 o'r gloch

Rhai o'r plant yn mwynhau parti Nadolig yr ysgol Sul yn festri'r Garn

Mawrth

Blaenor y Mis: D Elystan-Morgan

I gyfarch wrth y drysau: Dewi G Hughes / Marian B Hughes

1	Dydd Gweddi Byd-eang y Chwiorydd Cwrdd gweddi ar y cyd â chwiorydd Eglwys Llandre a Chapel Noddfa yng Nghapel y Garn am 2.30 p.m. Thema: 'Bûm yn ddieithr a chymerasoch fi i'ch cartref'
3	Parch John Roberts
10	Parch Roger Ellis Humphreys Bugail – oedfa'r hwyr ym Methlehem, Llandre
15	Cymdeithas Lenyddol y Garn am 7.30 o'r gloch Dathlu Gŵyl Ddewi gyda'r Arglwydd Elystan-Morgan
17	Oedfa gymun dan arweiniad y Bugail Miss Beti Griffiths
24	*Sul y Blodau* Parch Ddr John Tudno Williams
29	Oedfa'r Groglith am 10 o'r gloch
31	*Sul y Pasg* Oedfa Basg yr Ofalaeth dan arweiniad y Bugail am 10 o'r gloch

Ffair Nadolig

Fore Sadwrn, 24 Tachwedd, cynhaliwyd Ffair Nadolig Capel y Garn, a drefnwyd gan Gymeithas y Chwiorydd. Eleni, am y tro cyntaf, cynhaliwyd y ffair yn festri'r capel yn hytrach nag yn neuadd y pentref. Agorwyd y ffair gan Lynda a Wynne Melville Jones, ac yn ei anerchiad pwysleisiodd Wynne bwysigrwydd cymdeithasau sy'n gweithredu'n lleol. Cyflwynwyd tusw o flodau i Lynda gan Lleucu a Besi James, Taigwynion. Wrth ddiolch i bawb ar y diwedd mynegodd y gweinidog, y Parch Wyn Morris, werthfawrogiad arbennig o waith Shân Hayward, ysgrifenyddes Cymdeithas y Chwiorydd,a fu wrthi'n ddyfal yn dwyn y cyfan ynghyd. Rhwng bwrlwm y stondinau, yr amrywiol gystadlaethau, y byrddau te a choffi, a'r gwmnïaeth gyfeillgar, crëwyd naws gynnes i'n paratoi ar gyfer y Nadolig. Gwnaed elw anrhydeddus tuag at y Capel hefyd a diolch yn fawr i Fanc Barclays am chwyddo'r elw hwnnw.

Capel Seion

Fore Sul, 23 Medi, bedyddiwyd Iestyn Lewis, mab Angharad a Jonathan Lewis a brawd bach i Morgan, gan y gweinidog ,y Parchedig Wyn Morris. Dymunwn yn dda i'r teulu bach ac i tad-cu a mam-gu, Ieuan a Morwenna Rees, Bwlch Mawr, a mam-gu Heulwen Lewis , Capel Bangor. Llongyfarchiadau hefyd i Heulwen ar enedigaeth ŵyr bach i Meinir a Huw Euron, Caerffili.

Fore Sul, 4 Tachwedd, cynhaliwyd y bore coffi blynyddol dan ofal y dynion a gwelwyd llewyrch mawr ar y prynu a'r gwerthu ac ar y cymdeithasu dros baned o goffi. Roedd yr elw y tro hwn yn mynd tuag at apêl Guatemala a diolch am yr ymateb hael ac am bob cyfraniad a chefnogaeth.

Brynhawn Mercher, 14 Tachwedd, ymwelodd yr Henaduriaeth â Seion. Daeth tyrfa luosog ynghyd o Geredigion a Gogledd Penfro. Cafwyd trafodaeth drylwyr ar amrywiol faterion dan lywyddiaeth medrus Miss June Evans, Aberaeron, a'r cynrychiolwyr yn diolch a chanmol y croeso a'r te a baratowyd iddynt gan aelodau Seion.

Brynhawn Sul, 2 Rhagfyr, yn dilyn parti Nadolig ac ymweliad gan Siôn Corn yn Llety Parc, Aberystwyth, cynhaliwyd oedfa Sul cyntaf yr Adfent yn y capel yng ngofal aelodau'r Ysgol Sul. Cyflwynodd y plant bach hanes traddodiad y Dorch a'r Canhwyllau Adfent gan esbonio arwyddocâd lliwiau porffor, pinc a gwyn y canhwyllau a'r geiriau Cariad, Gobaith, Llawenydd, Heddwch a Purdeb yn nodweddu pob un. Bu'r plant hŷn yn cyflwyno Coeden Jesse gan roi cardiau symbolaidd ar y goeden yn baratoad ar gyfer y Nadolig. Bu'r aelodau eraill yn cyflwyno chwe llythyren y gair Adfent yn eu tro a chafwyd blas eleni eto ar ganu carolau'r Adfent a'r Nadolig gan y gynulleidfa gyfan.

Dymunwn Flwyddyn Newydd Dda i bob un ohonoch ac anfonwn ein cofion anwylaf at ein haelodau sy'n gaeth i'w cartrefi neu mewn cartrefi gofal.

Carol Plygain

O deuwch, blant duwiol, a'r gân yn blygeiniol
Eleni i ganmol y Gŵr,
Ein llyw hollalluog, yr Iddew mawreddog,
Efe yw'n tywysog a'n tŵr.

Dan seren llawenydd sy'n harddu y wawrddydd
Y down at ein gilydd i gyd
I weled dan olau y grym ddaeth o rwymau
I leddfu holl boenau y byd.

O lwch y llwm loches, telyneg o neges
Roes seren o hanes mor wych,
O wybod fod baban yn nh'wyllwch tai allan
Dan rastal yn ebran yr ych.

Y grasol fab Iesu, â'n cathl cawn ddathlu
Ei ganfod mewn llety mor llwyd,
Yn iach mewn cadachau a swyn yn ei synau
Yn cogran heb olau na bwyd.

Â dau ar awr dawel yn huno'n yr anwel
Daeth un o lu Gabriel drwy'r gwyll
A gwŷs yn ei gysgod yn archu i'w warchod
Rhag llid Brenin Herod, ŵr hyll.

Y dwyfol a dyfodd a'i allu ni phallodd,
Y llencyn a synnodd y saint.
Iachawdwr pechadur! O geisio ei gysur
Cawn gariad difesur ei faint.

O! feddyg rhyfeddol a'i fedr anfeidrol,
Orchfygwr y diafol mewn dyn;
Gwae wedyn y gwawdio a hoelio ei ddwylo
I'r groes a'i hysgwyddo ei hun.

Gwae'r archoll o'i golli, ond awn i gyflawni
Ei waith drwy gyhoeddi y Gair
Yn aeddfed ac addfwyn ein baich, ond heb achwyn,
Dros blentyn y lân Forwyn Fair.

Vernon Jones

CYMDEITHAS Y CHWIORYDD, CAPEL REHOBOTH

Cynhaliwyd cyfarfod o Gymdeithas y Chwiorydd brynhawn Mawrth, 9 Hydref, yn festri capel Rehoboth, Taliesin. Croesawodd Myfanwy Rowlands ein gŵr gwadd, sef Dr Terry Edwards, Waunfawr, a chawsom brynhawn difyr yn gwrando arno yn hel atgofion am ei blentyndod yn Aberystwyth. Roedd yn blentyn ysgol adeg yr Ail Ryfel Byd a mynychodd Ysgol 'National' Heol y Gogledd ac Ysgol Ramadeg Ardwyn. Saesneg oedd iaith yr ysgol, a dysgodd yntau'r Gymraeg fel ail iaith. Er nad oedd sôn am y rhyfel yn yr ysgol, roedd yn ymwybodol fod rhyfel ymlaen am fod milwyr ac aelodau'r Llu Awyr i'w gweld ar hyd y dre. Hefyd, daeth *evacuees* i'r ysgol ond roeddent hwy yn cael eu dysgu ar wahân i'r plant eraill. Cadwai'r teulu lety ym Morfa Mawr, ac yn ystod y rhyfel roedd tuag ugain o bobl, yn cynnwys myfyrwyr, yn lletya yno. Roedd ei blentyndod yn y dre yn hapus a heb bryderon yn ystod y rhyfel, gyda digon o ryddid i grwydro a mynd ar ei feic. Diolchwyd i Dr Edwards gan Ann Jenkins. Olwen Rowlands a Megan Brickley oedd yng ngofal y te.

Yn y cyfarfod nesaf ar 13 Tachwedd, croesawyd Dr Gerwyn Thomas, Aberaeron, atom. Bu'n feddyg teulu yn Aberaeron ers chwarter canrif, a soniodd sut mae pethau wedi newid yn ystod yr amser hwnnw. Nid yw meddygon yn cael eu galw bob awr o'r nos bellach i ymweld â chleifion, ac mae newidiadau mawr wedi digwydd yn y feddygfa hefyd gyda data pob claf yn cael ei gadw ar gyfrifiadur mewn canolfan ym Mhont-y-pŵl erbyn hyn. Wrth wrando ar ei sylwadau fe wnaethom ddysgu llawer am y gwasanaeth iechyd, y newidiadau sydd wedi digwydd yn ystod y blynyddoedd diwethaf, a'r hyn sy'n debygol o ddigwydd yn y dyfodol. Diolchwyd i Dr Thomas gan Mai Leeding, ac yna mwynhawyd paned o de wedi ei baratoi gan Daphne Farthing ac Eirlys Jones.

Atgofion Oes – Elystan Morgan

Roedd Neuadd y Morlan dan ei sang nos Wener, 9 Tachwedd, pan lansiwyd cyfrol o atgofion yr Arglwydd Elystan-Morgan – arwydd clir o'r parch enfawr sydd gan drigolion y fro a'r tu hwnt tuag un sydd wedi cyfrannu cymaint mewn cynifer o ffyrdd tuag at fywyd yr ardal a'r genedl. Cafwyd holi treiddgar ond caredig gan Dylan Iorwerth, ac roedd yn fraint gwrando ar y sgwrs gartrefol rhwng y ddau.

Ac yntau bellach newydd ddathlu ei ben blwydd yn bedwar ugain, roedd yn briodol iawn ei fod 'yn eistedd yn ôl yn ei gadair ac yn bodio trwy swrn o hen luniau', a'r hyn a geir yn y gyfrol yw'r 'atgofion a'r myfyrdodau a ffrydia i'r meddwl yng nghyswllt pob un ohonynt'. Mawr yw ein diolch i'r Dr Huw Williams am fynd ati i roi'r cyfan ar bapur, gan brocio a holi ymhellach pan oedd angen, i wasg y Lolfa am gyhoeddi'r gyfrol nodedig hon ac i'r Cyngor Llyfrau am ei nawdd hael.

Ceir ynddi ddarlun cynnes a byw iawn o Bow Street a'r cyffiniau yn ystod blynyddoedd plentyndod Elystan yn y tridegau – gan gynnwys rôl allweddol Capel y Garn:

> Bywyd pur ddiniwed oedd i'r fro, ac roedd awdurdod y capel yn enfawr. Roedd agwedd y capel ar unrhyw fater, beth bynnag y bo, yn rhoi arweiniad, ac yn wir yn rheoli agwedd y gymdeithas. Mae'r capel yn llawer llai perthnasol erbyn hyn, a dyna, mewn sawl ystyr, sydd yn gwneud bywyd yn fwy digyfeiriad ac yn erydu safonau.
>
> Yn ystod blynyddoedd fy mhlentyndod, byddai rhywun yn gweld bron popeth a ddigwyddai o bersbectif y capel. Ni allaf orbwysleisio'i ddylanwad, ac yn wir roedd Cymru wledig yn Gymru ysbrydol hyd at ddiwedd tridegau'r ganrif ddiwethaf. Y capel oedd both olwyn y gymdeithas, a dyna un o'r newidiadau aruthrol a ddaeth i'n bywyd beunyddiol.

Bachgen eithriadol o ddireidus oedd Elystan – ac mae rhywun yn cael yr argraff nad oedd ei allu a'i ddychymyg yn cael eu hymestyn ddigon gan yr addysg ffurfiol a geid o fewn ysgolion Ceredigion, gyda'r canlyniad ei fod byth a hefyd yn dyfeisio triciau i'w chwarae ar athrawon a chyfeillion.

Parhaodd yr hwyl drwy ddyddiau coleg a'r blynyddoedd – diflas, braidd – a dreuliodd yn gwneud ei erthyglau gyda Chyngor Sir Ceredigion. Ond pan ddaeth hi'n fater o warchod buddiannau cleientiaid fel cyfreithiwr ifanc yn Wrecsam, buan y difrifolodd a gwnaeth ei orau drostynt.

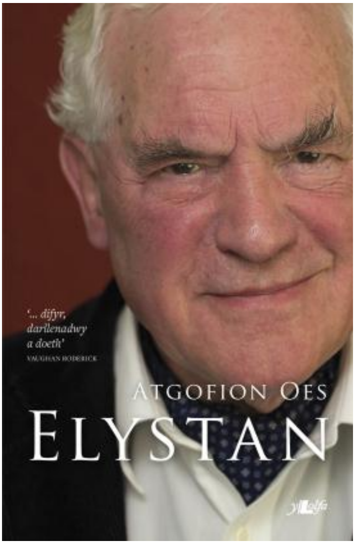

Yn fuan wedi iddo symud i Wrecsam digwyddodd dau beth a fu'n allweddol ym mywyd Elystan: dechrau ymwneud o ddifrif â gwleidyddiaeth a chyfarfod ag Alwen, a ddaeth yn gymar bywyd iddo wrth gwrs. Cyflwynir y gyfrol er cof am Alwen 'o'r addfwyn yr addfwynaf' a cheir yma deyrnged addas a hynod deimladwy iddi.

Mae rhywbeth i bawb yn y gyfrol – o achau teulu'r Morganiaid hyd at weledigaeth Elystan o ddyfodol cyfansoddiadol i wleidyddiaeth Cymru. All rhywun ddim peidio â rhyfeddu at ehangder gwybodaeth a chof aruthrol yr awdur, a hynny mewn sawl maes. Ceir ymdriniaeth onest â'i benderfyniad – dewr neu ddadleuol – i adael Plaid Cymru ac ymuno â'r Blaid Lafur, a darlun byw o'i gyfnod fel Aelod Seneddol Llafur Ceredigion, fel Is-ysgrifennydd yn y Swyddfa Gartref ac fel aelod o'r wrthblaid, a hefyd yn ddiweddarach fel aelod o Dŷ'r Arglwyddi. Rhwng y ddau gyfnod hwn, gweithredodd fel bargyfreithiwr a barnwr, a cheir cipolwg diddorol ar sawl agwedd ar system cyfiawnder cyfreithiol y Deyrnas Unedig, gan gynnwys y penderfyniadau anodd mae'n rhaid i farnwr eu gwneud mewn achosion sy'n ymwneud â phlant.

Ond er iddo gyrraedd yr uchelfannau a chyflawni swyddi pwysig ac allweddol mewn sawl maes a throi ymysg enwogion a phwysigion, nid yw Elystan erioed wedi anghofio'i wreiddiau. Wedi darllen y gyfrol ddifyr a dadlennol hon, un o'r pethau sy'n aros yn y cof yw cymeriad mor ddiymhongar yw'r awdur – fel y profodd cynulleidfa niferus y Morlan yn sicr ar noson y lansiad. Wrth ddathlu cyfrol – a phen blwydd – arbennig, dymunwn hir oes a blynyddoedd lawer o wleidydda eto i Elystan, a boed iddo barhau 'i dynnu blewyn o drwyn gweinidog neu i rannu straeon y dydd gydag ambell "enaid hoff cytûn" '.

FFYDD A'R MEDDWL SECTYDDOL

Wrth ystyried dyfodol y dystiolaeth Gristnogol yng Nghymru rwy'n gorfod cytuno â sylw'r cyfaill a ddywedodd fod Ymneilltuaeth yn marw a ddim yn marw'n hardd iawn. Mae sail i gredu hynny fel y gwelsom gan weinidogion a lleygwyr ar dudalennau'r *Goleuad*, ac ar y radio pan soniodd Harri Parri am gyfaill o flaenor a roddodd oes o wasanaeth i'w eglwys yn cael ei gondemnio o fod yn hanner Cristion, os Cristion o gwbl, gan rai ifanc haerllug ac anfrawdol. Dyma'r criw sy'n dweud iddynt 'ddod i'r bywyd' yng Ngholeg y Bala a mannau eraill, y criw sydd wedi'u caethiwo i un safbwynt ffwndamentalaidd cul gan anghofio fod y Testament Newydd yn disgwyl inni draethu am 'holl Gyngor Duw' – nid un rhan ohono.

Mae'r anoddefgarwch a'r culni i'w ganfod yn ogystal ymhlith y Bedyddwyr a'r Annibynwyr, fel y dangosodd Alun Tudur yn ei olygyddol yn *Y Tyst* wrth ymateb i'r drafodaeth am uno'r papurau enwadol sydd eisoes yn cynnwys pedair tudalen sy'n gyffredin i bawb. Ar derfyn ei lith gwrthwynebus ysgrifennodd Alun y frawddeg fwyaf trist a welais ers tro: 'Pe bai yr enwadau yn penderfynu uno'r wythnosolion, fe fyddwn i yn ystyried o ddifrif yr angen i sefydlu papur Annibynnol newydd'. Ym mha fyd y mae Alun a'i debyg yn byw?

Rhag imi ddigalonni roedd yn dda gennyf droi unwaith eto at un o ysgrifau goleuedig Harri Williams, fy nhad yng nghyfraith, o dan bennawd y llith yma. Yr hyn sy'n drist yw fod yr hyn a ysgrifennwyd ganddo ym 1971 yn dal yn wir, yn fwy gwir yn ein cyfnod ni o ymbleidio a checru. Cyhoeddwyd yr ysgrif yn llyfr H.W. *Oni Thregnodd Duw?* (1975). Mae'n cychwyn gyda Williams Pantycelyn yn canmol Ffidelius, y cymeriad yn *Tri Wŷr o Sodom a'r Aifft* sy'n bortread o'r Cristion delfrydol: 'Yr wyf o'r un farn â Ffidelius pan wyf yn gweled gweinidogion yn gwresogi o blaid sect yn fwy nag o blaid efengyl Duw ... Rhai'n codi i fyny ryw synagogau bychain a chasglu yno ychydig braidd oddi yma a thraw wedi eu lladrata gan mwyaf o synagogau eraill, ac nid eu dwyn oddi ar Ddiafol ... Rhyfedd y dyddiau hyn yw gweld rhai sy'n honni bod yn ffyddlon i weledigaeth y Methodistiaid cynnar mor amddifad o'r ysbryd graslon a'u nodweddai hwy!'

Wedi holi pam fod yr ysbryd sectyddol yn ymddangos, teimlai H.W. ei fod yn tarddu o gamddehongliad dybryd o'r hyn a olygir wrth ffydd. Mae ar y naill law yn golygu'r 'athrawiaeth gywir a drosglwyddir gan yr Eglwys, "y ffydd a roddwyd unwaith i'r saint" a bod "yn iach yn y ffydd". Golyga gred gywir *am* Dduw, ac *am* Grist; credu *bod*, neu gredu *mai. ...* Ond sylwer ar y defnydd arall sydd i'r gair: "Bydded gennych ffydd *yn* Nuw, canys chwi oll ydych blant i Dduw trwy ffydd *yng* Nghrist Iesu". A dyma'r ffordd y defnyddir y gair amlaf yn y Beibl: credu *yn Nuw,* nid credu *am Dduw*; credu *yng* Nghrist, nid credu *am* Grist.'

Gwelwyd 'y credu'n troi'n *gredo*, a'r profiad yn esgor ar *athrawiaeth* ... Wrth i'r Eglwys orfod wynebu dadleuon a chamddehongliadau, lluniwyd credoau ac athrawiaethau, a daeth i fod y systemau diwinyddol cymhleth, dyrys ymhell uwchlaw amgyffred y Cristion cyffredin. *Ond dyma'r drychineb fawr yn digwydd – y fwyaf yn holl hanes yr Eglwys yn ôl y diwinydd Brunner – cred athrawiaethol yn disodli ffydd bersonol, "credu am" yn cymryd lle "credu yn", "Y Ffydd" yn mynd yn bwysicach na "ffydd", a'r Eglwys yn colli golwg ar y ffaith mai ymateb personol i Grist yw sylfaen ei bywyd a'i hiechyd ac nid cred mewn athrawiaeth*.'

Wedi nodi tri pherygl, 'Rhoi mwy o bwys ar eiriau nag ar y Gair; Rhoi mwy o bwys ar y deall nag ar y bersonoliaeth gyfan; a Rhoi mwy o bwys ar sect nag ar yr Efengyl', ychwanegir, 'Nid mewn unrhyw ysbryd sectyddol y cychwynnodd y Diwygiad Methodistaidd. Ysbryd grasol, eciwmenaidd, a ysgogai Howel Harris a William Williams ... Mor wahanol yr ysbryd yma i'r ysbryd dadleugar a checrus a ddaeth i Gymru ar ddechrau'r ganrif ddiwethaf! Y pendil unwaith eto wedi symud i'r eithaf arall; gwres y profiad gwreiddiol wedi oeri, Y Ffydd yn bwysicach na ffydd, a John Elias yn ceisio gorfodi pawb i'w ffordd ef ei hun o feddwl. "Un pulpud yn fflangellu'r athrawiaeth yn y llall", unwaith eto. Dyma'r cyfnod anffodus a esgorodd ar Gyffes Ffydd y Methodistiaid Calfinaidd.'

'Trist a thrychinebus yw'r sefyllfa grefyddol yng Nghymru heddiw ... Mwy o'r ysbryd hunan-feirniadol sydd arnom ei angen, a mwy o barodrwydd, bawb ohonom, i edifarhau am ein methiannau. Y mae gormod o lawer o "fflangellu", a hynny'n aml mewn ysbryd angharedig. Pa les i'r Deyrnas a ddaw o gyhuddo cyd-Gristnogion o fod yn "baganiaid" ac yn "Hindŵaid"? A pha les a ddaw o alw'r hyn a bregethir ym mhulpudau Cymru heddiw yn "sothach ffansïol"? Nid at gyfnod y Gyffes Ffydd y dylem droi am arweiniad ac ysbrydiaeth, ond at y cyfnod a roes gychwyn i'r pwerau grymus a'r profiadau tanbaid, lle'r oedd y pwyslais pennaf, nid ar unuiongrededd a phlygu i gyfres o osodiadau athrawiaethol, ond ar ffydd a chariad a goddefgarwch.'

Dyfynnais yn helaeth o'r ysgrif gan y credaf y gallai ei chynnwys eangfrydig esgor ar drafodaeth gall a chytbwys y mae ei mawr angen arnom yn hirlwm ysbrydol y Gymru bresennol. Ond ofnaf y gallaf gael fy siomi, fel Pryderi Llwyd Jones, golygydd *Y Goleuad,* wedi iddo gynllunio cyfres o erthyglau i drafod beth yw ystyr syniadau 'rhyddfrydol' ac 'efengylaidd'. 'Methwyd â chael neb i gyflwyno y dystiolaeth efengylaidd,' meddai Pryderi. Er bod cyfeillion y pwyslais efengylaidd yn cyhoeddi o hyd eu bod yn 'iachach yn y ffydd' na'r gweddill ohonom a gyhuddir ganddynt o lastwreiddio'r Ffydd Gristnogol, rwy'n credu mai pobl ansicr o'u ffydd sy'n gwrthod cynnal trafodaeth agored a brawdol gyda chyd-Gristnogion.

W. J. Edwards

CRISTNOGAETH21 ABERYSTWYTH
YN Y MORLAN

9 Ionawr	'Holi'r Holwr' – John Roberts
23 Ionawr	Noson Ysgrythur
13 Chwefror	'Brethyn Cartref': cyflwyno hoff ddarn o farddoniaeth, celf neu gerddoriaeth
27 Chwefror	Noson Ysgrythur
13 Mawrth	'Ffydd a Byd y Celfyddydau' – Euros Lewis
27 Mawrth	Noson Ysgrythur
10 Ebrill	'Beth mae fe'n feddwl?' Golwg ar Eiconau Eglwys y Dwyrain gyda'r Barch Enid R Morgan
22 Mai	Cyfarfod Blynyddol – edrych ymlaen

Yr ail a'r bedwaredd nos Fercher am 7.30 pm

Croeso cynnes i bawb

Yr Eglwys

Daliaf nad yw'n adeilad – ar y Sul
i ryw swel gynulliad;
nid basâr na siop-siarad,
ond teml i glywed y Tad.

Einion Evans

Swyddogion yr Ofalaeth
Cadeirydd: Mrs Marian B Hughes, 14 Maes y Garn, Bow St (01970 828662)
Ysgrifennydd: John Leeding, Glannant, Taliesin, Machynlleth, SY20 8JH; glannant@googlemail.com (01970 832672)

Cyfraniadau ar gyfer y rhifyn nesaf erbyn **10 Mawrth:**

Mr Dewi G Hughes
Bod Hywel, Bow St
✆01970 828026
dewighughes@lineone.net

Mrs Marian B Hughes
14 Maes y Garn, Bow St
✆01970 828662
marian_hughes@btinternet.com